

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lenka Zábranská, DiS

Praha 2013

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra pedagogiky

ORGANIZACE DĚTSKÉHO LETNÍHO TÁBORA S NABÍDKOU AKTIVIT

**ORGANISATION OF CHILDREN'S SUMMER CAMP WITH OFFER OF
ACTIVITIES**

Bakalářská práce

LENKA ZÁBRANSKÁ, DiS

Vychovatelství

Kombinované studium

Vedoucí práce: doc. PhDr. Hana Dvořáková, CSc

Praha 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením doc. PhDr.
Hany Dvořákové, CSc

V práci jsem použila informační zdroje uvedené v seznamu.

V Praze dne 25. 4. 2013

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Velmi děkuji vedoucí práce doc. PhDr. Haně Dvořákové, CSc za cenné rady, odborné vedení a vstřícnost při zpracování práce. Všem svým kolegyním vedoucím za úžasnou spolupráci a obětavou pomoc při realizaci tábora, jenž byl základem pro tuto práci. A své rodině za porozumění, trpělivost, podporu a lásku.

Anotace v českém jazyce

Cílem bakalářské práce je ověřit možnost realizace dětského letního tábora s výběrem volitelných aktivit pro děti předškolního a mladšího školního věku.

Teoretická část se zabývá souvislostí mezi pojmem volný čas dětí a dětský tábor. Zájmovou činností jako náplní dětského tábora. Osobností vedoucího ve vztahu k zájmové činnosti. Věnuje se přípravě tábora z pohledu hlavního i oddílového vedoucího. Zaměřuje se na vývojová specifika dětí předškolního a mladšího školního věku v souvislosti se zájmovou činností. Vysvětluje pojem volitelné aktivity a důvody, proč jsem je zařadila jako inovaci do táborového programu.

V praktické části popisují samotnou realizaci tábora. Pomocí metod výzkumu vyhodnocuji organizační podmínky pro možnost realizace nabídky a výběru aktivit, reakce dětí na možnost výběru, názory vedoucích na organizaci a náročnost příprav jednotlivých aktivit a možný vliv aktivit na samotný průběh tábora.

Klíčová slova

Dětský tábor, volný čas, zájmová činnost, volitelné aktivity, účastníci tábora

English Summary

The bachelor work aims at verifying possible implementation of a children's summer camp with a selection of optional activities for pre-school children and younger school children.

The theoretical part deals with the connection between the concepts of children's leisure time and a children's camp. It also concerns activities of interest as the contents of a children's camp and the personality of the leader in relation to the activities of interest. It describes preparation of a camp as seen by the main leader as well as a group leader. Attention is paid to development particularities of pre-school children and younger school children within the context of the activities of interest. The theoretical part also explains the concept of optional activities and the reasons why I included them as innovation of the camp's contents.

In the practical part, I describe the actual implementation of the camp. Using research methods, I examine the organisational conditions for possible putting into practice an offer and selection of activities. I also explore the children's responses to the

possibility of making a choice, the leaders' opinions about the organisation of and demands for preparation of the single activities, and a potential impact of the activities on the camp's actual course.

Keywords:

Children's camp, leisure time, activities of interest, optional activities, camp participants

Souhlasím s půjčováním diplomové práce v rámci knihovních služeb.

OBSAH

1. ÚVOD.....	9
2. TEORETICKÁ ČÁST.....	10
2.1 VOLNÝ ČAS.....	10
2.2 ZÁJMOVÁ ČINNOST JAKO NÁPLŇ DĚTSKÉHO TÁBORA.....	11
2.3 DĚTSKÉ TÁBORY.....	14
2.4 OSOBNOST VEDOUCÍHO NA DĚTSKÉM TÁBOŘE.....	15
2.4.1 Příprava tábora z pohledu hlavního vedoucího	17
2.4.2 Příprava tábora z pohledu oddílového vedoucího	19
2.5 VÝVOJ DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO A MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU.....	19
2.5.1 Dítě s postižením a specifickými poruchami učení a chování	20
2.6 VOLITELNÉ AKTIVITY	21
3. PRAKTICKÁ ČÁST	23
3.1 CÍL.....	23
3.1.1 Dílčí cíle	23
3.1.2 Předpoklady pro úspěšnou realizaci	23
3.2 METODY VÝZKUMU	24
3.2.1 Pozorování.....	24
3.2.2 Interview.....	24
3.2.3 Dotazníkové šetření – děti	25
3.2.4 Dotazníkové šetření – vedoucí	25
3.2.5 Zápisové listy	26
3.3 ZÁKLADNÍ INFORMACE K REALIZACI ŠETŘENÍ	26
3.3.1 Charakteristika programu	26
3.3.2 Charakteristika skupiny dětí	26
3.3.3 Charakteristika prostředí	27
3.4 REALIZACE VOLITELNÝCH AKTIVIT	27
3.4.1 Cíle volitelných aktivit.....	27
3.4.2 Organizace volitelných aktivit	28
3.4.3 Tematické zaměření jednotlivých aktivit	29
4. VÝSLEDKY.....	31

4.1	VÝSLEDKY POZOROVÁNÍ	31
4.2	VÝSLEDKY INTERVIEW	32
4.3	VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ DĚTÍ	33
4.4	VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ VEDOUCÍ	34
4.5	VYHODNOCENÍ ZÁPISOVÝCH LISTŮ	38
5.	DISKUSE	42
6.	ZÁVĚR.....	44
7.	POUŽITÁ LITERATURA	45

1. ÚVOD

Prázdniny a letní tábor. Slovní spojení, které v každém z nás vyvolává různorodé pocity. Všichni z nás, kdo jsme si prožili pobyt na táboře, v nás zanechal nesmazatelnou stopu. A vzpomínky to mohou být pozitivní či negativní. Prožitky z tábora se změní v zážitky na celý život. Děti odjíždějí na tábor plné očekávání a otázek. „Co mě tam čeká?“ „Bude se mi tam líbit?“ „Najdu si tam kamaráda?“ „Nebude se mi stýskat?“ „Potkám ty samé kamarády, co vloni?“ Pokud zažijí tábor plný dobrodružství, napětí, legrace, pohody, smíchu a kamarádů, pak se znovu vracejí na tábor velmi rády. Těší se na další zážitky, které je čekají. Těší se na vedoucí, na prostředí, na hry, na dobrodružství, některé i na to, co nového si vyzkouší. Jsou však děti, které tábory rády nemají, neoplývají nadšením a táboru se zúčastní jen z nutnosti, protože rodiče nemají jinou možnost, jak zajistit dítě v době letních prázdnin. Z těchto důvodů, je organizace tábora, program a jeho celotáborová hra zodpovědnou a náročnou činností. Vše je nutné naplánovat a připravit, tak, aby se dětem líbilo, byly spokojené. Cítily se bezpečně. Zároveň, aby tábor byl pro děti přínosem. Cílem vedoucích je, aby pro děti byl pobyt na táboře smysluplným prožitím volného času. Aby děti na tábor vzpomínaly s radostí a s nadšením, po návratu vyprávěly, co si všechno vyzkoušely, jako hru hrály, a co nového se naučily. Každé dítě je individualitou. Osobnostmi, které mají různé zájmy. A pokud by v nich pobyt probudil zájem o nové činnosti, nebo prohloubil zájem o stávající, byl by to stav ideální.

Tématem mé práce je inovace v táborovém programu, pro kterou jsem se rozhodla v letošním roce. Mým záměrem je umožnit dětem rozhodovat o náplni svého volného času, a tím přispět k rozvoji jejich osobnosti a větší spokojenosti. Nabídnout dětem, co nejširší nabídku volitelných aktivit s možností samostatného výběru.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1 VOLNÝ ČAS

„Volný čas je doba, kterou má člověk po splnění biologických potřeb a povinností k dispozici pro činnosti sebeurčující a sebevytvářející.“ (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 10). I když i z těchto činností se může stát koníček (př. potřeba jídla – záliba kulinářství)

Dospělý jedinec se volný čas snaží využít podle svých představ, tak aby jej činnost plně uspokojovala, obohatila jeho život, uspokojila jeho potřeby a poskytla mu možnost relaxace. Malé děti nemají dostatek zkušeností, aby samy smysluplně využívaly svůj volný čas. Z těchto důvodů je potřeba ovlivňovat jejich výběr. Jednu z možností, jak ovlivňovat využití volného času mají pedagogové volného času, lektori zájmových kroužků, vedoucí dětských oddílů, trenéři sportovních oddílů a v neposlední řadě i vedoucí na dětských táborech. Nedílnou součástí náplně volného času je i vliv rodiny. Uvědomělí rodiče jsou si vědomi, že je nutné vést děti ke vhodnému využití volného času. Ať už formou využití různých kroužků, sportovních oddílů, nebo jsou sami dětmi příkladem, ve svém volném čase jsou aktivní. „Podmínkou účinnosti je, aby toto vedení bylo nenásilné, nabízené činnosti pestré a přitažlivé, účast na nich dobrovolná.“ (Pávková, Hájek, Hofbauer, Hrdličková, Pavlíková, 2002, s. 13). Nezbytná je také vhodná motivace.

Jednou z nabídek na využití volného času během letních i jarních prázdnin jsou dětské tábory.

Pojmy dětský tábor a volný čas lze vysvětlit v těchto vztazích:

1. Ve vztahu prázdniny a volný čas dětí.
2. Ve vztahu volný čas na táboře a jeho trávení

Prázdniny a volný čas dětí

Prázdniny jsou pro děti obdobím volného času. Rodiče menších dětí většinou rozhodují dětem o náplni jejich volného času. Pro děti školního i předškolního věku existuje možnost využít nabídky různých organizací, institucí, soukromých osob pořádajících dětské tábory.

Dětský tábor je pro dítě příležitostí, kdy během krátké doby má možnost v globálu zažít větší množství faktorů, které mají pozitivní vliv na jeho osobnost. „Dětský tábor je významnou formou prázdninové, výchovné a zotavovací činnosti, která nabízí aktivní prožití volného času, umožňuje spojení s přírodou, život v kolektivu vrstevníků, prožití romantiky, získání nových poznatků, zážitků a přátel.“ (Bezchleba, 2012, s. 34).

Volný čas na táboře

V samotné organizaci táborového programu je volný čas na táboře dobou, kterou děti mohou využít podle svého zájmu a ke spontánním činnostem. Někdy se uvádí jako osobní volno.

2.2 ZÁJMOVÁ ČINNOST JAKO NÁPLŇ DĚTSKÉHO TÁBORA

Zájmy má každý člověk jiné. V průběhu života se zájmy vyvíjí, mění, získávají, nejsou vrozené. Pro duševní pohodu člověka je dobré si zájmy pěstovat. Podněcovat rozvoj zejména trvalých zájmů. „Termín zájem vyjadřuje relativně stálé zaměření osobnosti.“ (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 166).

Vliv zájmové činnosti na dítě

„Zájmová činnost poskytuje mnoho podnětů pro rozvoj poznávacích procesů (vnímání, paměti, představivosti, fantazie, myšlení, řeči). Na základě vlastní aktivity děti obohacují své znalosti, rozšiřují si obzor, učí se využívat teoretické poznatky a v praxi je ověřovat. Mají příležitost k samostatnému plánování činnosti a k řešení problému.“ (Hájek, 2007, s. 7)

„Zájmová činnost plní funkci výchovnou i vzdělávací. Rozvíjí celou osobnost, působí motivačně i socializačně, podporuje seberealizaci. Jako součást volného času plní také úkoly zdravotně hygienické. Může být prostředkem relaxace, odpočinku, duševní i fyzické rekreace a regenerace. Úspěch v zájmové činnosti může kompenzovat nezdary v jiných oblastech činnosti (neúspěchy ve škole).“ (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 167)

Dítě na táboře tráví svůj volný čas. A dětský tábor je pro dítě ideální příležitostí, v krátkém období seznámit se a poznat různá zaměření zájmových činností. Vyzkoušet si činnosti, se kterými nepřijde během školního roku do styku.

Zájmy se u dětí vyvíjejí. Děti předškolního i mladšího školního věku nemají svoje zájmy ještě specificky vyhraněné, proto je důležité jim umožnit poznat co nejširší nabídku zájmových činností v různých prostředích. Dítě si v pozdějším věku z tohoto poznání může vybrat zaměření svých zájmových činností, prohloubit svůj zájem a rozhodnout tak o náplni svého volného času. Zejména u starších dětí aktivní trávení volného času společensky žádoucími zájmovými činnostmi slouží jako prevence sociálně patologických jevů. Dítě se aktivně věnuje zvolené zájmové činnosti a nezbyvá mu čas zabývat společensky nežádoucí činností (lidově řečeno „chytat se nevhodných partiček, poflakovat se s nimi a páchat např. trestnou činnost“).

Zájmová zaměření dětských táborů

Dětské tábory mohou mít různá zaměření – všeobecné nebo specifické (odborné). Podle druhu zaměření se odvíjí nabídka zájmových činností na táboře.

Všeobecně zaměřené tábory by měly mít zastoupeno co nejširší spektrum zájmových činností. Vše, ale záleží na podmínkách a možnostech, které tábor má. Nemusí být proto zastoupeny všechny oblasti.

Specificky zaměřené tábory jsou specializovány pouze na určitou odbornou oblast. (jazykové, počítačové, přírodovědné, sportovní, výtvarné, aj.)

Oblasti zájmových činností na dětském táboře

Oblasti nabídky zájmových činností závisí na zaměření tábora. Cílem dětských táborů se všeobecným zaměřením je umožnit dětem vhodnou nabídkou různých zájmových činností rozšíření jejich zájmů. Poznat i jiné oblasti zájmových činností. Zejména u dětí mladšího školního využít nadšení pro nové činnosti.

Oblasti zájmových činností na dětském táboře se všeobecným zaměřením se shodují s oblastmi zájmových činností v běžném životě. Můžeme je tedy dělit do těchto skupin:

- Rukodělné činnosti – práce s různými materiály, výroba předmětů. Činnosti vedou k rozvoji jemné motoriky, manuální zručnosti, představivosti
- Přírodovědná činnost – hry v přírodě, zálesácké dovednosti, přežití v přírodě, topografie, poznávání stromů, rostlin, zvířete a hub. Rozvíjí vztah k přírodnímu prostředí

- Esteticky - výchovné činnosti – výtvarné činnosti (malba, kresba, grafika). Činnosti vedou k rozvoji kreativity, estetických hodnot.
- Tělovýchova a sport – různé sportovní hry. Směřují k rozvoji fyzické zdatnosti, přispívají k sebepoznávání, smyslu fair play, výchova k toleranci
- Turistika – formou pěších výletů dochází k rozvoji fyzické zdatnosti, poznávání.
- Mimo výše uvedených základních oblastí uvádím jako samostatnou oblast ještě činnosti, které nelze zařadit do žádné z předchozích oblastí zájmových činností, přesto na tábor se všeobecným zaměřením patří. Jedná se o dramatickou výchovu. Zejména hry na rozvoj pozornosti, paměti. Hry sebepoznávací, smyslové, logické. Hry na rozvoj řeči.

Oblasti zájmových činností dětských táborů se specifickým zaměřením se odvíjejí od konkrétního zaměření tábora. Mimo již uvedených oblastí, to mohou být i následující oblasti:

- Technické činnosti – modelářství, radiotechnika, minikáry, motokáry aj.
- Společensky - vědní zájmová činnost – jazykové vzdělání, sběratelství
- PC

„Všechny typy zájmových činností umožňují prožívání kladných citů, odreagování citů negativních, poznávání vlastních možností na základě svobodné možnosti volit druh činnosti, dobrovolnosti a individuálních přání.“ (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 166)

Podmínky a možnosti nabídky zájmové činnosti na dětském táboře

Každý tábor má svá určitá specifika, která ovlivňují nabídku zájmových činností. Jedním z nich je výše zmiňované zaměření tábora.

Další faktory, které ovlivňují možnost nabídky zájmových činností

- **Druh tábora** – pobytový, putovní, hvězdicový, příměstský
- **Prostředí**, ve kterém tábor probíhá (rekreační středisko, táborová základna aj.)
- **Zaměření vedoucích na jednotlivé zájmové činnosti**
- **Materiální zabezpečení tábora**
- **Složení účastníků** - počet dětí a vedoucích, počet chlapců a dívek, věk účastníků
- **Typ tábora** – běžný, integrovaný, ozdravný

2.3 DĚTSKÉ TÁBORY

Dětské tábory většinou patří mezi zotavovací akce (organizovaný pobyt 30 a více dětí ve věku do 15 let na dobu delší než 5 dnů). Na tyto akce se vztahují obecně závazné právní předpisy uvedené v příloze č. 1, s. 48.

Výchovně vzdělávací cíle tábora

Tábor by měl sloužit k formování životních hodnot a postojů. Dochází k dalšímu rozvoji osobnosti dítěte, rozvoji jeho znalostí a zkušeností, rozšiřování jeho komfortní zóny. Posilování sebedůvěry. Dítě se učí samostatnému řešení situací, které nastanou a konfliktů.

Dle Burdy a Šlosarové (2008, s. 35 - 36) by základními cíli výchovně vzdělávacího procesu na táboře mělo být

- Získávání, zdokonalování, upevňování a rozšiřování vědomostí (soubor poznatků) – v plánu je to část činností, kdy získávají vědomosti, děti se učí něčemu novému, o něčem se dozvídají, zvládají to obsahově, teoreticky
- Získávání a zdokonalování dovedností (vědomosti uplatněné v praxi) – v plánu je to část dovedností, kterým můžeme říkat praktické zaměstnání
- Přetváření dovedností na návyky (to jsou zautomatizované dovednosti)

Výchovně vzdělávací činnosti mají svoji strukturu, která obsahuje stanovený cíl, obsah činnosti, prostředky a formy. (Burda, Šlosarová, 2008, s. 36 – 37)

Cíl: Musíme si stanovit před začátkem tábora, čeho chceme během tábora dosáhnout.

Obsah: Vlastní náplň činnosti slouží k dosažení cíle. Cíl výchovný – formuje složku psychickou, fyzickou i sociální. Cíl vzdělávací – získá nové poznatky a vědomosti

Prostředky, jimiž uskutečňujeme obsah, jsou hmotné (samotné tábořiště, pomůcky a potřeby) a nehmotné (pedagogické působení vedoucí)

Formy to je organizační zajištění tábora (typ tábora, typy přesunů, denní režim aj.)

Metody: Způsob, jakým se prostřednictvím obsahu naplňuje cíl. (Hra, instruktáž, exkurze, expedice, beseda, sestavování map a deníků, aj.)

Kromě těchto stanovených cílů je nutné zajistit i složku relaxační, činnosti střídat, nezůstat pouze u dominantního obsahu.

Každý plán by měl obsahovat i zpětnou vazbu (ověření zda a v jaké míře bylo dosaženo cílů, jakých jsme se dopustili, co udělat, aby se už neopakovaly).

2.4 OSOBNOST VEDOUcíHO NA DĚTSKÉM TÁBOŘE

Osobnost vedoucího na dětském táboře tvoří podstatu celého tábora. Na jeho práci závisí celý průběh a úspěch tábora. Kvalitní vedoucí, dokáže vytvořit přátelskou atmosféru tábora, příznivé sociální klima. Dokáže získat děti. Umí navodit atmosféru vzájemné důvěry. Je komunikativní. Má pozitivní vztah k dětem, umí jim naslouchat.

Požadované vlastnosti vedoucího (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 179).

- Tolerance - přijímat dítě takové, jaké je
- Citlivost a empatie – citlivě přistupovat ke každému dítěti a hodnotit je podle jeho schopností
- Pohotovost – být pozorný, vnímavý k návrhům dětí
- Přirozená autorita – uvolněná přátelská atmosféra, bez zbytečně autoritativního přístupu
- Tvořivost – podněcovat účastníky k vlastní kreativitě

Typy vedení kolektivu ovlivňují činnost kolektivu, atmosféru uvnitř, soudržnost kolektivu.

- Autoritativní – vedoucí má dominantní postavení. Děti nemají možnost spolupodílet se na rozhodování, vedoucí rozhoduje sám, nepřipouští námitky. Skupina je závislá na vedoucím. Je výkonná, ale spokojenost členů průměrná. Pro vedoucího je to pedagogicky nejjednodušší. Systém pochvala – trest. Bez možnosti diskuse.
- Demokratické – děti jsou iniciátory činností, mají zájem o činnosti. Spolupodílí se na vedení skupiny. Mají tedy spoluzodpovědnost. Vztahy ve skupině jsou přátelské.
- Liberální – umožňuje velkou volnost dětí. Vedoucí vykonává pouze bezpečnostní dohled. Pro malé děti nevhodné. Děti potřebují jasně stanovené hranice a pravidla.

Vedoucí na dětském táboře přebírá veškerou zodpovědnost za děti. Tábory jsou většinou krátkodobé akce (týden, max. 3 týdny). Vedoucí nemá tedy možnost důkladně poznat děti, jejich vlastnosti (pokud se jedná o kolektiv, který je náhodně utvořen jen na dobu konání tábora). Vedení kolektivu na dětském táboře by mělo být kombinací

autoritativně – demokratického způsobu vedení. Děti by měly jasně respektovat požadavky vedoucího na jejich chování, zejména z důvodu bezpečnosti (vedení autoritativní), ale zároveň by měly mít možnost spolurozhodovat o činnostech, navrhopvat různá řešení vzniklých situací (vedení demokratické). Liberální přístup je z mého hlediska na tábor nevhodný. Při příliš velké volnosti dětí vzniká chaos, konflikty a úrazy.

Vedoucí a zájmové činnosti na dětském táboře

Vedoucí, který vede na táboře určitý druh zájmové činnosti, by měl sám o tento druh činnosti projevovat zájem. Měl by být v této činnosti odborníkem, nebo přinejmenším znalcem problematiky daného oboru. (Nemůže dělat například rozhodčího při sportovní hře, pokud nezná její pravidla. Nebo není možné, aby s dětmi tvořil, když sám nemá představivost a nezná postup práce.)

Na druhou stranu jeho odbornost nezajišťuje, jeho dobré pedagogické vedení. Vedoucí musí při všech činnostech respektovat specifika psychického i fyzického vývoje dětí, přiměřeně k jejich věku. Práce vedoucího na dětském táboře je součástí pedagogiky volného času a pro úspěšné působení by měl dodržovat určité pedagogické zásady.

Pedagogické zásady (Hájek, 2007, s. 28)

- Zásada cílevědomosti a plánovitosti – uvědomit si, jaké má možnosti, prostředky, prostory, kolik času bude činnosti věnovat a jaké má činnost cíle
- Zásada přiměřenosti – činnost přiměřená věku dítěte
- Zásada posloupnosti – postup od jednoduchého ke složitému, od blízkého k vzdálenému, od známého k neznámému
- Zásada názornosti – dětem se vše má předvést názorně
- Zásada jednotného výchovného působení
- Zásada kladné motivace a vyzdvihování kladných rysů – pochvala, uznání

Další zásadou vedoucích na dětském táboře by mělo být, že nestojí mimo hru a činnosti dětí. Měli by být její součástí. Měly by s dětmi činnosti prožívat, motivovat, usměrňovat a řídit.

Velmi důležitou součástí zájmových činností je také motivace k činnosti. „Motivování činnosti má vycházet z přirozených potřeb dítěte, nikoliv z uměle konstruovaných požadavků či přání vedoucích. Motivace má vyvolat potřebu a současně ukázat cestu, jak ji uspokojit. Měla by dětem odpovědět na otázku, PROČ danou činnost budou vykonávat.“ (Hájek, 2007, s. 31)

2.4.1 Příprava tábora z pohledu hlavního vedoucího

Tato kapitola se zabývá všemi požadavky a povinnostmi týkající se funkce hlavní vedoucí tábora na pobytovém táboře v rekreačním středisku. (Příprava jiného typu tábora má odlišné požadavky na povinnosti hlavního vedoucího a není předmětem této práce.)

Hlavní vedoucí je osoba, která je zodpovědná za přípravu a celý průběh tábora.

Požadavky na osobu hl. vedoucího

- Musí být starší 18 let (ideální je min. 21 let se zkušenostmi oddílového vedoucího)
- Musí absolvovat povinné proškolení a mít „osvědčení hlavního vedoucího“

Hlavní vedoucí by měl být empatický, asertivní, vnímavý, komunikativní. Měl by mít předchozí praxi na táborech minimálně na pozici oddílového vedoucího.

Práce hlavního vedoucího

Jeho práce a příprava tábora začíná v době, kdy předchozí tábor končí. 2/3 práce vykoná již před odjezdem na tábor.

Hlavní vedoucí řídí pracovní kolektiv. Stanoví rozsah pracovních pozic, kompetencí a odpovědnosti jednotlivých pracovníků. Komunikuje se skupinou (děti, vedoucí a ostatní pracovníci tábora) i vně skupinu (provozovatel tábora, rodiče, provozovatel, úřady, státní orgány). Zajišťuje preventivní opatření pro bezpečnost dětí a vedoucích. Je zodpovědný za prevenci společensky nežádoucích jevů (zejména kouření, alkohol). Hlavní vedoucí zodpovídá za náplň činností. Dbá, aby činnosti byly bezpečné a přiměřené věku. Musí umět řešit krizové situace (přírodní katastrofy – např. povodně, ztráta dítěte nebo jeho vážné zranění apod.). Musí zajistit materiálové vybavení tábora.

Před táborem musí:

- Vybrat si, zajistit si nebo se seznámit s místem pobytu - rekreačního střediska
- Zjistit si cenu ubytování a kapacitu tábora – připravit předběžný počet dětí

- Zajistit potřebný počet táborových pracovníků - vedoucích, instruktorů, zdravotníka. Pokud je potřeba zajistit další táborové pracovníky (kuchař, hospodář)
- Zjistit si potřebné informace o místě – hasiči, lékař, hygienická stanice, nemocnice, policie
- Zjistit si přístupnost lesů, luk
- Zajistit si dopravu
- Vypracovat předběžný rozpočet
- Připravit s oddílovými vedoucími celotáborovou hru odpovídající věku dětí – téma, cíle, základní schéma, bodování, hry a soutěže
- Připravit s oddílovými vedoucími rámcový program tábora – příprava volitelných aktivit
- Rozdat přihlášky a organizační pokyny
- 1 měsíc před odjezdem ohlásit orgánu veřejného zdraví (hygienická stanice) konání tábora. Součástí ohlášení je předložení rozboru vody, pokud má ubytovatel vlastní studnu nebo čističku.
- Upřesnit denní a táborový řád
- Rozdělit děti do oddílů a rozplánovat ubytování dětí i vedoucích
- Zajistit si od účastníků potvrzení o zdravotní způsobilosti a těsně před odjezdem potvrzení o bezinfekčnosti

Během tábora

- Převzít základnu a zkontrolovat její stav.
- Na začátku tábora musí proškolit děti i vedoucí o bezpečnosti a hygieně (proškolení si nechá od všech podepsat a uchová jej)
- Na začátku tábora zkontrolovat jídelníček, případně jej připomínkovat
- Disponovat se svěřenými finančními prostředky (hotovost na táboře)
- Řídit kolektiv vedoucích
- Vést táborovou dokumentaci (návštěvy, kontroly, mimořádné události, denní hlášení)
- Vypisovat denní program
- Hodnotit průběh celého dne a soutěží na večerních nástupech

Po ukončení

- Uzavřít táborovou dokumentaci a vyúčtovat svěřené finanční prostředky

- Vypracovat hodnocení tábora a výsledek hospodaření

2.4.2 Příprava tábora z pohledu oddílového vedoucího

Oddílový vedoucí je osoba starší 18 let. Spolupodílí se na vypracování celotáborové hry. Organizuje program a činnost v oddílech ve shodě s požadavky hl. vedoucího a táborovým řádem (pokud není uspořádání jiné). Spoluvytváří s hl. vedoucím atraktivní program pro děti.

Před odjezdem si vypracuje kartotéku her a činností s ohledem na věkovou kategorii dětí na táboře, resp. v oddíle.

2.5 VÝVOJ DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO A MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

Na tábory jezdí děti různých věkových kategorií. Předškolního až staršího školního věku. Každý věk s sebou přináší určitá specifika, na které musí vedoucí brát při práci s dětmi ohled. Této problematice se věnuje vývojová psychologie a její minimální základy by měli znát všichni vedoucí, kteří pracují s dětmi.

Vývojová specifika věkové kategorie se zaměřením na zájmovou činnost

Zaměříme se především na specifika předškolního a mladšího školního věku, (zejména tyto kategorie se zúčastňují našich táborů), které se týkají zájmových činností.

Předškolní věk 5 – 6 let (těsně před nástupem do školy)

Předškolní období trvá od 3 do 6 (7 let, resp. nástupu do školy). My se budeme zabývat věkem těsně před nástupem do školy. (Menší děti jezdí na jiné typy táborů za přítomnosti rodičů). Dítě předškolního věku:

- Nerespektuje zákony logiky
- Nemá rozvinuté všechny složky pozornosti (neumí vnímat celek jako soubor detailů)
- Jeho myšlení je egocentrické (dítě je přesvědčeno, že jeho hledisko je jediné možné)
- Většinou neumí psát ani číst (grafomotorika je ve vývoji)
- Nedovede plánovat (neumí naplánovat postup při řešení úkolů)
- Kresba je ve stadiu realistického zobrazení – výtvary se více podobají skutečnosti
- Je velmi aktivní
- Má velkou fantazii a představivost, která může být i příčinou velkého strachu nebo obav (zejména při nočních hrách)

- Při příliš náročných úkolech a pocitu neúspěchu dítě na činnost rezignuje. Výsledkem je nuda a případné zlobení.
- Při příliš lehkých úkolech dítě úkol splní mechanicky a začne hledat jiné zdroje aktivity

Mladší školní věk

Vágnerová (2012) dělí období školního věku na tři dílčí fáze: raný, střední a starší školní věk. Pro potřeby dětských táborů postačí jednoduší dělení na mladší a starší školní věk. Langmeier a Krejčířová (1998) označují období mladšího školního věku dobou od 6 – 7 let do 11 – 12 let. I když rozdíly mezi dětmi šestiletými a jedenáctiletými existují samozřejmě značné. Dítě nástupem do školy prochází mnoha vývojovými změnami. Dítě mladšího školního věku:

- Učí se číst a psát a tuto schopnost postupně zakotvuje
- Dokáže se soustředit již delší dobu
- Zajímá se o poučné knihy
- Rádo prozkoumává věci reálnou činností
- Rádo dělá pokusy
- Stále má rádo pohádky (pohádkové motivy her)
- Zlepšuje se jemná i hrubá motorika
- Je velmi aktivní. Přebytky energie mohou být příčinou osobních soubojů.
- Projevuje zájem o pohybové a sportovní výkony, které vyžadují obratnost (dítě omezované v pohybu nebo tělesně slabé, neobratné naopak ztrácí zájem o pohyb)
- Věci nevnímá jako celek, ale všímá si detailů
- Začíná vyžadovat hry se složitějšími pravidly, není od začátku jistý výsledek.
- „Střídavá intenzita energie je spojena s kolísavostí zájmů. Charakteristické je střídání zájmů....“ (Hájek, 2007, s. 23)

2.5.1 Dítě s postižením a specifickými poruchami učení a chování

Mimo výše uvedených vývojových specifík v předchozí kapitole musí vedoucí, počítat s tím, že táborů se také zúčastňují děti, které vyžadují na táboře větší péči.

- **Děti se specifickými poruchami učení** (dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyspraxie, dyskalkulie, dyspinxie, LMD, ADHD, ADD). Tyto poruchy mohou dítě

omezovat zejména při soutěžích. ADHD - porucha pozornosti spojená s hyperaktivitou. Dítě je nesoustředěné, neklidné, impulzivní. Může být i agresivní vůči ostatním dětem. Péče o takové dítě v běžném režimu tábora je velmi náročná. ADD – prostá porucha pozornosti.

- **Děti se speciálními vzdělávacími potřebami** (děti s postižením zdravotním, zrakovým, tělesným, sluchovým, děti znevýhodněné sociálně nebo zdravotně). Běžných táborů se mohou bez problémů zúčastnit děti s lehkou formou svého postižení. V těchto případech je potřeba individuální domluva a spolupráce s rodiči.
- **Děti s poruchami chování** (krádeže, lhaní, útky, zlozvyky, agresivita, šikanování, závislosti). Je ovšem diskutabilní, zda tyto děti se mohou běžného tábora zúčastňovat, nebo na něm setrvat v případě, že by rodiče s těmito problémy vedoucí neseznámili.

Aby vedoucí byli schopni poskytnout těmto dětem kvalifikovanou odbornou péči, je nutné, aby znali základy speciální pedagogiky a měli na paměti, že práce s těmito dětmi má svá specifika.

2.6 VOLITELNÉ AKTIVITY

Denní program na táborech je většinu dne organizovaný, což samozřejmě nemusí všem dětem vyhovovat. Na tábory jezdí různé děti. Každé dítě je individualita a osobnost. Každé dítě má jiné zájmy. Má nadání na něco jiného. Při organizování tábora v předchozích letech jsme měli půl dne celotáborovou hru pro všechny děti. Druhou polovinu dne následovala činnost v oddílech. Nebo opět hry pro všechny děti stejné. Bez možnosti výběru. Což samozřejmě nebylo úplně optimální. Ne vždy jsme uspokojily zájmy všech dětí, to se samozřejmě projevilo i na chování a spokojenosti dětí.

Činnosti během celotáborové hry mají široké zaměření. Od rukodělných, přes výtvarné, sportovní, až k logickým hrám. Většina činností se dělá formou skupinových soutěží a pro dítě s menší sebedůvěrou to může být velikou zátěží.

Cílem tábora není dítě stresovat, ale nabídnout mu a umožnit pocit úspěchu, posilovat jeho sebedůvěru, zvyšovat jeho sebedůvěru.

Pro uspokojení zájmů všech dětí, je potřeba nabídnout dětem, co nejširší rozměr zájmových činností.

Toto všechno jsou důvody, které mne vedly k myšlence zavedení inovace v našem táborovém programu. Možnost nabídnout dětem vybrat si, čím by chtěly naplnit si čas strávený na táboře, tak aby byly spokojené. S ostatními vedoucími jsme se na této variantě shodly. Pro děti jsme připravily volitelné aktivity, ze kterých si mohly vybírat podle svého zájmu.

3. PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 CÍL

Cílem práce je ověřit možnost realizovat tábor s výběrem volitelných aktivit podle zájmu dětí.

3.1.1 Dílčí cíle

- Zjistit organizační podmínky pro možnost realizace nabídky a výběru aktivit.
- Zjistit reakce dětí na možnost výběru.
- Zjistit názory vedoucích na organizaci a náročnost příprav jednotlivých aktivit.
- Zjistit názory vedoucích na volbu dětí při výběru aktivit.
- Zjistit vliv aktivit na samotný průběh tábora.

3.1.2 Předpoklady pro úspěšnou realizaci

1. Děti nabídka volitelných aktivit zaujme.
2. Děti se budou umět rozhodnout o náplni svého volného času
3. Nabídka aktivit bude dostatečná.
4. Možnost volitelných aktivit bude vedoucími přijata.
5. Nabídka volitelných aktivit bude realizovatelná při stálých podmínkách a v určitém prostředí.
6. Nabídka volitelných aktivit bude realizovatelná při určitém počtu vedoucích.
7. Děti mají různé zájmy a nabídka aktivit jim bude vyhovovat
8. Většina dětí si bude chtít vyzkoušet různé zaměření aktivit
9. Všechny děti se nezúčastní všech druhů aktivit
10. Některé děti budou preferovat pouze jeden druh aktivity

Tyto předpoklady budou potvrzeny či vyvráceny na základě praktické realizace a šetření pomocí následujících metod.

3.2 METODY VÝZKUMU

Pro výzkum jsem použila tyto metody:

- Strukturované pozorování
- Strukturované interview
- Dotazníkové šetření dětí
- Dotazníkové šetření vedoucích.

Dále jsem jako materiál pro potvrzení či vyvrácení některých předpokladů číselně zpracovala zápisové listy na jednotlivé aktivity.

3.2.1 Pozorování

Cíle pozorování: Cílem strukturovaného pozorování bylo spektrum pozorovaných jevů afektivního charakteru (postoje, pocity, zájmy). Pozorovala jsem, zda děti nabídka aktivit zaujala – nezaujala. Byla dostatečná – nedostatečná. Zda se děti uměly samy rozhodnout, nebo zda byla potřeba pomoci vedoucí při výběru. Všimla jsem si, jaké byly reakce dětí i vedoucích po ukončení aktivity. A také, jak probíhal zápis na jednotlivé aktivity a jejich samotný průběh.

Průběh pozorování: Přímé pozorování probíhalo vždy ve dne, kdy jsem nabídku volitelných aktivit realizovala. Časový průběh trval po celý den. Některé kategorie jsem zaznamenávala během dopoledne (nabídka, rozhodnutí dětí, průběh zápisu, rozdělení dětí na jednotlivé aktivity, průběh aktivit). Další kategorie jsem zaznamenávala během dne (reakce dětí i vedoucích).

Počet pozorování: 8. (Na 8 dnů byly plánované volitelné aktivity)

Kódování: Pozorované jevy jsem zaznamenávala na pozorovací archy. (příloha č. 2, s. 50)

Metodika zpracování získaných poznatků: Vyhodnocení pozorovacích archů.

3.2.2 Interview

Na závěr tábora jsem s částí dětí realizovala strukturované interview. Interview se zúčastnily děti, se kterými nejsem v celoročním kontaktu. Rodiče dětí byli předem srozuměni, že s dětmi budu provádět interview týkající se volitelných aktivit, a že vyhodnocení interview použiji v této práci a budou mi nápomocny při plánování dalších ročníků našeho tábora.

Cíl interview: Cílem mých dotazů v interview bylo zjistit, jak samy děti hodnotí možnost výběru volitelných aktivit. Jaké mají zájmy. Jaké navštěvují kroužky. Zda by měly nápad, na další zaměření aktivit.

Počet interview: Interview se zúčastnilo 23 dětí.

Průběh interview: Interview probíhala na závěr tábora, konkrétně poslední odpoledne, večer a dopoledne v den odjezdu. Interview jsem vedla s každým dítětem individuálně podle předem připravených dotazů. Celé znění interview i s odpověďmi dětí jsou uvedeny v příloze č. 3, s. 51

3.2.3 Dotazníkové šetření – děti

Cíl dotazníkového šetření: Dotazníky měly shodné otázky, jako interview, tudíž i cíl je shodný. Dotazník obsahoval 3 otázky otevřené, 1 otázku polouzavřenou a 7 otázek uzavřených. (viz příloha č. 4, s. 53)

Průběh: Dotazníkové šetření se zúčastnily děti, se kterými jsem nevedla interview na táboře. Jsou to děti, se kterými jsem v celoročním kontaktu. Dotazníky byly rozeslány prostřednictvím emailu, ve kterém jsem požádala rodiče o spolupráci a pomoc dětem při vyplnění dotazníků. Také zde byli rodiče informováni, k jakému účelu budou sloužit výsledky šetření.

Počet: Celkem bylo rozesláno 33 dotazníků. Zpět se vrátilo 25 dotazníků. Což je 76 % z celkového množství rozeslaných dotazníků. Vysokou návratnost vyplněných dotazníků přisuzuji osobnímu kontaktu s dětmi i rodiči.

3.2.4 Dotazníkové šetření – vedoucí

Cíl: Cílem mého dotazníku bylo zjistit, jak samy hodnotí letošní tábor. Jak vnímají možnost volitelných aktivit. Jaké podle nich měly aktivity přínos pro děti. Zajímalo mne, jaké další nápady mají vedoucí na rozšíření aktivit. Zda má smysl nabízet aktivity i v dalších letech. Dotazník obsahoval 17 otázek otevřených, 1 otázku polouzavřenou, 2 otázky uzavřené. (viz příloha č. 5, s. 56)

Průběh a počet: Dotazníkové šetření se zúčastnilo všech 8 vedoucích, které se zúčastnily tábora. Dotazníky jsem vedoucím rozdala po příjezdu z tábora. Jedné vedoucí byl dotazník zaslán prostřednictvím emailu. Vzhledem k tomu, že jsem se aktivně

podílela na realizaci i přípravě aktivit, dotazníkového šetření jsem se zúčastnila také. Všech 7 vedoucích mi vyplněný dotazník vrátilo.

3.2.5 Zápisové listy

Děti se každý den zapisovaly na jednotlivé zápisové listy, které byly připraveny na každou aktivitu. Každá aktivita měla na svých zápisových listech, pro lepší orientaci menších dětí, výtvarně znázorněné své tematické zaměření. (viz. příloha č. 6, s. 66)

Cíl: zjistit číselně zájem dětí o jednotlivé aktivity. A dále jako podklad pro organizační rozdělení dětí na jednotlivé aktivity.

3.3 ZÁKLADNÍ INFORMACE K REALIZACI ŠETŘENÍ

Termín a místo konání tábora: 21. 7. 2013 – 31. 7. 2013 v rekreačním středisku Meziříčko.

Účastníci tábora:

Celkový počet dětí: 57 dětí ve věku 5 – 10 let (předškolní a mladší školní věk)

Počet dívek: 20 / z toho 7 předškolní věk 5 – 6 let

Počet chlapců: 37/ z toho 7 předškolní věk 5 - 6 let

Počet vedoucích: 8 (včetně hl. vedoucí i zdravotníka). Všechny vedoucí jsou učitelky mateřských a základní školy, tudíž všechny jsou kvalifikovanými pedagogickými pracovníky.

3.3.1 Charakteristika programu

Táborový program se skládal ze dvou základních částí.

1. část: celotáborová hra „Indiánské léto“, která byl inspirována životem indiánů. Jejich sepnutí s přírodou.

2. část: volitelné aktivity s možností výběru se zaměřením indiánských her, lesních hrátek, sportovních her, výtvarných činností

Rámcový program tábora je uveden v příloze č. 9, s. 78

3.3.2 Charakteristika skupiny dětí

Většina dětí se našich táborů zúčastnila již v minulých letech. Tudíž většinu dětí znám. Podstatnou skupinu tvoří děti, které navštěvovaly nebo navštěvují naši mateřskou školu, ve které pracuji. Další skupinu dětí tvoří jejich spolužáci ze základní školy. Jedná

se tedy o skupinu, která se z větší části zná. I když každým rokem s námi jede několik nových dětí. Většinou jsou to kamarádi, spolužáci nebo příbuzní dětí stávajících.

Zájmy dětí jsou široké. Děti se věnují sportu, výtvarným i rukodělným činnostem, hře na hudební nástroje, zpěvu.

3.3.3 Charakteristika prostředí

Rekreační středisko Meziříčko se nachází na Českomoravské Vysočině, asi 140 km od Prahy, mezi Jihlavou a Velkým Meziříčím. Je položeno stranou od hlavní silnice. Vede k němu pouze 1 příjezdová cesta. Celý areál je ze tří stran obklopen jehličnatými lesy. Čtvrtá strana sousedí s obilným polem, od kterého je oddělena plotem. V areálu se nachází rybník, který je vhodný ke koupání. Ubytování je ve čtyř a pěti lůžkových chatičkách. Sociální zařízení, jídelna a klubovny jsou umístěny nedaleko chat ve zděných budovách. Ve středisku se nachází dvojice sociální zařízení i klubovny. Možnost sportovního vyžití je velmi široké. Součástí areálu jsou hřiště na fotbal, nohejbal, volejbal, přehazovanou, košíkovou, tenis, badminton a stoly na ping – pong. Středisko sousedí s lanovým centrem, které má jiného provozovatele.

3.4 REALIZACE VOLITELNÝCH AKTIVIT

Kapitola navazuje na kapitolu 2.6, ve které se zamýšlím nad důvody, proč možnost volitelných aktivit realizovat. V této části uvádím cíle volitelných aktivit, které jsem stanovila. Podrobně popisuji samotnou organizaci a tematické zaměření aktivit, které jsem uskutečnila.

Celkový přehled nabízených volitelných aktivit je uveden v příloze č. 7, s. 67. (pozn. názvy dnů v přehledu nesouvisí s nabízenými aktivitami, nýbrž souvislost mají s celotáborovou hrou. V přehledu jsou pouze uvedeny pro lepší orientaci v rámcovém plánu tábora.)

3.4.1 Cíle volitelných aktivit

Cíle volitelných aktivit jsou stanoveny s ohledem na pedagogické zásady pedagogiky volného času. Jsou směřovány směrem k dítěti.

- Naučit dítě rozhodovat o náplni svého volného času
- Nabídnout dětem možnost poznat nové zájmové činnosti

- Nabídnout zajímavé a přitažlivé aktivity, které povedou k uspokojení a formování zájmu dítěte
- Aktivní podílení při plánování činností
- Převzetí odpovědnosti za své rozhodnutí
- Seberealizace a rozvoj osobnosti
- Zažít pocit úspěchu, radosti a spokojenosti
- Posílení sebevědomí a sebedůvěry

3.4.2 Organizace volitelných aktivit

Děti měly každý den nabídku 4 volitelných aktivit. Z této nabídky si mohly vybrat, jediná podmínka byla, že si jednu aktivitu vybrat musely. Každá aktivita měla své zaměření. Tematicky byly aktivity zaměřeny na hry starých indiánů, hry v lese, výtvarné činnosti a sportovní hry. Při přípravě tábora jsme si s ostatními vedoucími rozdělily do dvojic samotné zaměření aktivit. Každá z nás si vybrala zaměření, které je jí blízké. (pozn. zdravotník se nezúčastňoval aktivit v lese, ale vždy byl k dispozici v táboře pro případ potřeby) Každý den ráno byly děti seznámeny s nabídkou aktivit. Bylo jim přesně vysvětleno, co se bude hrát nebo vyrábět a kde.

Předpokládané počty vedoucích na aktivitě

Jak jsem již uváděla, celkový počet vedoucích na táboře byl 8, včetně hl. vedoucí a zdravotníka. Tento počet vedoucích nabízí možnost 2 vedoucí na 1 aktivitu. V případě nepříznivé situace, jako je například onemocnění dítěte, je potřeba na vzniklou situaci flexibilně reagovat a omezit počet vedoucích u sportovních her nebo her starých indiánů na 1 vedoucí. Také je nutné pružně reagovat na nerovnoměrné rozdělení dětí na aktivity. V případě, že by se na některou aktivitu přihlásilo více dětí, je nutné navýšit počet vedoucích o 1, právě z aktivity, kde se přihlásilo dětí méně. Hry v lese jsou vždy zajišťovány 2 vedoucími, především kvůli dodržení bezpečnosti a ochrany dětí v lese při opuštění tábora. Také výtvarné aktivity jsou vždy zajištěny 2 vedoucími.

Organizační uspořádání aktivit

Prostředí střediska umožňuje uspořádání aktivit, kdy každá z aktivit má své „přirozené“ prostředí. Vše je v dosahu nebo v blízkosti střediska (více v popisu střediska).

Indiánské hry využívaly les, louku, hřiště.

Lesní hrátky se odehrávaly podle svého názvu v lese.

Na sportovní hry jsme využívaly veškerou širokou nabídku hřišť ve středisku.

Výtvarné činnosti probíhaly v klubovně a na louce.

Zapisování dětí na aktivity

Během snídaně byly v jídelně vyvěšeny zápisové listy pro jednotlivé aktivity. Děti se během odchodu ze snídaně průběžně zapisovaly. Děti předškolního věku zapisovala vedoucí nebo starší děti, podle jejich přání.

Rozdělení dětí na aktivity

Před začátkem dopoledního programu se shromáždily všechny děti a vedoucí je podle seznamu rozdělily na jednotlivé aktivity.

Časový harmonogram aktivit

Jednotlivé aktivity byly plánované vždy na celé dopoledne. Znamená to tedy, že pokud aktivita skončila dříve, než je plánované, zodpovídá za děti nadále vedoucí, která je měla na aktivitě.

3.4.3 Tematické zaměření jednotlivých aktivit

Hry starých indiánů

Hry starých indiánů jsou inspirovány životem a kulturou indiánů. Náměty na hry jsou čerpány z dostupné literatury, časopisů „Bizoní vítr“, knih Miloše Zapletala.

Lesní hrátky

Jehličnatý les, který obklopuje středisko, skýtá krásné prostředí pro hry v lese. Vysoké smrky s mechovým podložím jsou ideálním prostředím pro pobyt a hry v lese.

Sportovní hry

Vzhledem k velikému počtu hřišť nejen na míčové sporty je ve středisku mnoho možností ke sportování. Středisko samo nabízí k zapůjčení badmintonové rakety, ping pong páčky, síť na volejbal, nohejbal a jiné sportovní náčiní. Ve vybavení, které vozíme s sebou na tábor je několik druhů míčů (fotbal, volejbal, gumové míče na vybíjenou a

přehazovanou), petanque, lana, švihadla, obruče, gumy na skákání, ping – pong pátky, kroužky na ringo, fresbee.

Výtvarné aktivity

Výtvarné aktivity jsou také zaměřeny na indiánskou tematiku. Děti mají možnost vyrábět si např. indiánskou masku, pásek, náramek, totem, kapsičku s korálky. Plánování výtvarných aktivit je nutné předem, vzhledem k nutnosti zajištění výtvarného materiálu. V této jako jediné aktivitě je počet míst omezen na 15, vzhledem k množství připraveného výtvarného materiálu. (výtvarné činnosti jsou plánované i v celotáborové hře, které se zúčastní všechny děti)

4. VÝSLEDKY

4.1 VÝSLEDKY POZOROVÁNÍ

Z pozorovacích archů jsem vyhodnotila tyto výsledky v jednotlivých posuzovaných kategoriích.

Nabídka konkrétních aktivit: Všechny konkrétní hodnocené aktivity děti zaujaly.

Rozhodování dětí o aktivitě: První dva dny tábora byla pro malou část dětí nutná pomoc vedoucích (většinou se to týkalo předškoláků). Další dny se všechny děti uměly rozhodnout bez pomoci vedoucích.

Zápis na aktivity: První tři dny tábora pomáhala se zápisem dětí vedoucí, zejména předškolním dětem. Následující dny už některým předškolním dětem pomáhaly se zápisem starší děti, některé se už dokonce zapisovaly samy.

Rozdělení na aktivity: Všechny dny si většina dětí dobře pamatovala, jakou aktivitu si vybrala a kde se jejich vybraná aktivita bude realizovat. Nikdy se nestalo, že by to věděly všechny děti. Ostatní nabízené možnosti v pozorovacím archu, se nikdy nevyskytly.

Průběh aktivit: U všech hodnocených aktivit jsem pozorovala bezproblémový průběh. Pouze jednou mají všechny aktivity uvedeno v pozorovacím archu „s potížemi“ - vlivem špatného počasí. Výtvarná aktivita má ještě uvedeno „s potížemi“ u výroby náramku. Činnost byla velmi náročná pro malé děti, a také nebyla odhadnuta vhodná časová dotace v kombinaci s malým věkem dětí.

Reakce dětí po aktivitě: Na všech hodnocených aktivitách byly děti po ukončení aktivity většinou nadšené – spokojené. Nikdy nenastala situace, že by se děti projevovaly lhostejně nebo nespokojeně.

Reakce vedoucích po aktivitě: Taktéž u vedoucích se projevovalo většinou nadšení. Důvodem určitě byly zpětné pozitivní až nadšené reakce od dětí.

Nabídka aktivit pro tento den byla: Po všechny dny jsem zaznamenala dostatečnou nabídku aktivit.

4.2 VÝSLEDKY INTERVIEW

Reakce dětí na dotazy byly pohotové. Otázkám rozuměly. Odpovědi jim nečinily žádné potíže. Děti dostaly 11 otázek. Ve většině otázek měly možnost výběru odpovědi. Celé znění interview a odpovědi jsou v příloze č. 3, s. 51

K nabídce volitelných aktivit se děti vyjádřily, že nabídka volitelných aktivit je zaujala, aktivity se jim líbily, bavily je. Některým dětem se líbily jen některé aktivity.

V této otázce mne zajímalo, jaká aktivita se dětem líbila nejvíce. Z odpovědí dětí nevyplývalo, která aktivita se jim líbila nejvíce. V odpovědích většinou zaškrtnly více možností.

Otázka se týkala, jak děti hodnotí, že měly možnost výběru z několika možností. Z odpovědí jednoznačně vyplývalo, že byly rády, že měly možnost si vybrat, co chtějí dělat.

V tomto bodě jsem se zajímala, podle čeho si děti vybíraly aktivitu. Děti využily všechny nabídky odpovědí. Variantou „podle toho co na mne zbylo“, odpověděli chlapci, kteří podstatnou část dění na táboře prožili ve svém fantazijním světě. Přesto je zde pro přesnost uvádím. Varianta „podle vedoucích, která měla aktivitu na starosti“ odpovídá výběru dětí, resp. holčiček, které jsou úzce spjaté s učitelkami z MŠ, které jely jako vedoucí, nebo osobní oblíbenosti vedoucích u dětí.

Dotazovala jsem se, zda se dětem stalo, že chtěly na výtvarnou aktivitu a už nebylo místo? Pět dětí odpovědělo „ano“.

V této otázce jsem se dotazovala, zda dětem něco na výběru aktivit vadilo. Většina dětí neuváděla nic, pouze některé děti zmiňovaly strkání při zápisu.

Otázka se týkala, jak děti tráví volný čas. Jaké kroužky navštěvují, co dělají rády. Děti uváděly širokou škálu kroužků rukodělných, výtvarných, sportovních, počítačových i dramatický kroužek na škole.

V následující otázce mne zajímalo, zda by děti měly příští rok znovu zájem o možnost vybrat si z volitelných aktivit. Z odpovědí jednoznačně vyplývalo, že děti mají o aktivity zájem i v příštím roce.

V tomto bodě měly děti uvést, jaké další aktivity by přivítaly. Děti by uvítaly keramiku, zpívání, počítačový kroužek.

Na tuto otázku odpovídaly jen děti, které se zúčastnily našich táborů v předchozích letech. Měly porovnat, která z nabízených variant jim vyhovovala více. Všechny děti si vybraly variantu, půl dne hrát hry společně a druhou polovinu mít možnost výběru podle svého zájmu.

V posledním bodě si hrály děti na školu a známkovaly celotáborovou hru a volitelné aktivity. Průměrná známka od dětí pro celotáborovou hru 1, 08. Průměrná známka od dětí pro volitelné aktivity je 1.

4.3 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ DĚTÍ

Již podle poznatků pozorování během tábora a výsledků ankety jsem nepředpokládala, že by se vyhodnocení dotazníkového šetření lišilo. Vzhledem k totožným otázkám a pro možnost přehledného porovnání s interview jsou doslovné odpovědi dětí uvedeny v příloze č. 4, s. 53

Z odpovědí týkajících se nabídky volitelných aktivit je zřejmé, že nabídka aktivit děti zaujala. Aktivity se jim líbily, bavily je. Opět se některým dětem se líbily jen některé aktivity.

V odpovědích, jaká aktivita se dětem líbila nejvíce, děti většinou označily více možností. Nelze jednoznačně určit, jaká aktivita se jim líbila nejvíce. Což odpovídá širokému zájmu dětí.

K otázce možnosti výběru aktivit, děti jednoznačně zaškrtnuly, že byly rády, že měly možnost si vybrat, co chtějí dělat.

V této otázce jsem se ptala, podle čeho si děti vybíraly aktivitu. Zde děti využily skoro všechny možnosti odpovědí. Oproti anketě zde nebylo dítě, které si vybralo podle toho, co na něj zbylo a podle vedoucí, která měla aktivitu na starost. Děti zaškrtovaly více možností najednou.

Na výtvarnou aktivitu nezbylo místo pro 8 dětí.

V této otázce jsem se dotazovala, zda dětem něco na výběru aktivit vadilo. Opět dětem vadily strkanice u zápisu.

Z odpovědí na dotaz, jak děti tráví volný čas, je patrná široká rozmanitost zájmů dětí. Děti navštěvují rukodělné a výtvarné kroužky, chodí hrát na různé hudební

nástroje. Baví je luštit kvízy. Většina dětí uvádělo, jako zájem sport. Trénují ve sportovních oddílech. Navštěvují kroužky informatiky.

Na otázku zda mají příští rok znovu zájem o možnost vybírat si z volitelných aktivit, děti shodně uvedly, že mají o aktivity zájem i v příštím roce.

V tomto bodě jsem se zajímala, jaké další aktivity by přivítaly. Děti projevily zájem o více plavání, vaření, více rukodělných aktivit. Rády by si psaly deník z tábora. A i zde mají zájem o počítačový kroužek, což samozřejmě není náplní našeho programu, ani v technických možnostech.

I v dotazníkovém šetření si všechny děti vybraly variantu, půl dne hrát hry společně a druhou polovinu mít možnost výběru podle svého zájmu.

Při známkování, jako ve škole dostala celotáborová hra průměrnou známku 1,08 a volitelné aktivity 1. Průměrná známka je shodná s průměrnou známkou v anketě.

4.4 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ VEDOUČÍ

Doslovně citované odpovědi vedoucích jsou v příloze č. 5, s. 56

Z odpovědí vedoucích vyplývá, že průběh tábora hodnotí velmi pozitivně a kladně. Jejich dojem je dobrý. Vedoucí i děti působily spokojenějším dojmem.

Podle vedoucích je možnost výběru skvělou volbou, pro děti pozitivním přínosem. Z odpovědí vyplývá, že vedoucí oceňují svobodnou volbu dětí při výběru. Přínos aktivit pro děti, vedoucí, program i celkovou atmosféru tábora byl veliký.“

Dle odpovědí vedoucích je velikým přínosem pro děti možnost rozhodování o svém volném čase a jejich rozhodnutí je plně respektováno vedoucími. Důležitým prvkem pro děti je možnost zažít pocit úspěchu. Ujasnit si svoje priority. Vedoucí oceňují aktivní přístup dětí a přátelskou atmosféru na aktivitách.

Z odpovědí je zřejmé, že nabídka aktivit byla pestrá a dostatečně uspokojila zájem dětí. Ovšem vždy je co zlepšovat.

Vedoucí se shodují v názoru, že atmosféru tábora možnost výběru aktivit ovlivnil, nicméně nebyla to nejdůležitější složka, která se na celkové atmosféře podílela, ale pouze jedna z nich. Důležité je vnímat děti jako osobnosti a respektovat jejich názor.

K otázce týkající se změn v chování dětí se vedoucí vyjádřily, že děti oproti minulým rokům byly spokojenější, klidnější. Řešily jsme méně problémů v chování. Podle mého

názoru byl tento jev ovlivněn i prostředím. Děti měly možnost být neustále venku. Děti, které v předchozích letech byly „problematičtější“ vůči nabízeným shodným činnostem pro všechny, se tento rok takto neprojevovaly. Tyto změny v chování jednoznačně přisuzuji možnosti ovlivnit si náplň svého času. Děti spolupracovaly, nejen v aktivitách, ale i během celotáborové hry.“

Pro většinu vedoucích byla nabídka aktivit novinkou. Pouze 2 vedoucí se již s touto možností setkaly, ovšem v jiné podobě pro starší děti.

K otázce týkající se očekávání vedoucích od nabízených aktivit se vedoucí vyjádřily, že aktivity naplnily jejich čekání. Aktivity prospěly celkové atmosféře tábora. A vzhledem k tomu, že se děti hlásily dobrovolně, byl průběh aktivit snazší, děti spolupracovaly.

V této otázce jsem se ptala, která z nabízených variant nejvíce vyhovuje dětem i vedoucím. Vedoucí se shodly v názoru, že dětem i vedoucím nejvíce vyhovuje možnost výběru volitelné aktivity pro vedoucí i děti.

Vzhledem k odpovědím na předchozí otázky, kde vedoucí hodnotily možnost výběru aktivit, jako přínos pro táborový program se tato otázka jeví jako zbytečná. Aktivity se osvědčily. Nabízejí možnost ještě více uspokojovat potřeby a požadavky dětí, respektovat jejich individuální rozdíly.

Vedoucí přiznávají, že příprava aktivit sice znamená více práce, ale zároveň nabízejí prostor pro individualitu vedoucích. Přípravy probíhaly ve dvojicích, vedoucí spolu musely na přípravě kooperovat.

V této otázce jsem se dotazovala, zda je pro vedoucí důležité vědět, jaké zaměření mají jejich aktivity mít. Všechny vedoucí se domnívají, že je důležité vědět, jaké zaměření mají aktivity, které mají na starosti. Je to nutné pro přípravu. Předem si mohou připravit pro děti velmi zajímavé činnosti, pomůcky i materiál. Samozřejmě je někdy nutné improvizovat, ale není to možné dlouhodobě.

Při vyhodnocení odpovědí, která z variant vyhovuje vedoucím víc, jsem zjistila, že každé vedoucí vyhovuje jiná varianta. Zaškrtnuty byly všechny varianty. To samozřejmě pro týmovou spolupráci vedoucích je ideální stav. V případě potřeby existuje možnost flexibilně reagovat na vzniklou situaci.

Vedoucí nabízejí další možná zaměření aktivit: zaměření na tábornictví (zálesácký rok), aktivity na obratnost (lanové překážky, slack line), tanečky, zpívání, společenské

hry, jóga, hry na rozvoj logiky, sebepoznávací – emočně – psychologické hry (smyslové hry, hry na rozvoj spolupráce, hry na rozvoj důvěry).

Z odpovědí vyplývá, že možnost vybrat si, jak bude dítě trávit svůj volný čas, ovlivňuje jeho chování, celkové prožití tábora i dojmy, které si uchová. Děti, které na tábor nechtějí jezdit, z jakéhokoli důvodu může tato možnost natolik ovlivnit, že mohou změnit jejich názor. Rozhodování si o svém volném čase jim pobyt na táboře může zpříjemnit. Zejména děti, které nejsou rozenými táborníky.

Variantu, že některé děti strávily všechny aktivity jedním směrem, neshledaly vedoucí jako problém. Aktivity samozřejmě směřují k rozvoji zájmů dítěte. Děti jsou podle vedoucích do jednotlivých aktivit motivovány, a pokud nabízenou možnost nevyužijí, je to pouze jejich rozhodnutí. Podstatou aktivit je, že jsou založeny na svobodné volbě, proto žádná z vedoucích nehodnotí jako negativum, když si dítě bude chtít vybírat aktivity pouze jedním zaměřením. Při zásahu vedoucí do výběru, by to znamenalo ztrátu možnosti svobodného výběru, a tím ztrátu jeho podstaty a smyslu. Možností k poznávání jiného zaměření bylo v celotáborové hře dostatek. Během celotáborové hry mají děti možnost si tyto činnosti vyzkoušet, neboť jsou v ní v menším nebo větším měřítku obsaženy. Také se objevil názor, že během školního roku jsou některé děti nuceny do činnosti, které jsou podle jejich rodičů dětem prospěšné. Nedostávají moc prostoru na ovlivnění svého volného času. Tudíž nemají možnost nést důsledky svého rozhodnutí.

Všechny vedoucí odpověděly, že děti aktivity přijaly. Děti mají rády dobrovolnost, uvítaly možnost výběru. Systém výběru dětem vyhovoval. 3 vedoucí zaškrtnuly i možnost „bylo jim to jedno“. Důvodem je, že některým dětem, bylo skutečně „jedno“ zda měly možnost si vybrat, bylo, že se jednalo o děti aktivní, které se lehce nadchnou pro každou činnost, ale také o děti velice pasivní, které naopak celý tábor prožijí ve svém fantazijním světě a je jedno zda jsou v lese, v klubovně nebo na hřišti.

Následující část se týkala organizace a realizace aktivit.

Organizaci aktivit hodnotí vedoucí kladně. Jediné připomínky se týkají zapisování dětí na aktivity. Předškolní děti zpočátku zapisovala vedoucí, podle toho co si dítě vybralo. Starší děti, nejen že situaci nijak nekomentovaly, ale v dalších dnech mladším dětem se zápisem pomáhaly. Předmětem diskuse při přípravách na další ročník tábora

bude, zda omezit počet míst i na jiných aktivitách (sport a jiné hry). Při některých sportech byl problémem například lichý počet hráčů, ale i vysoký počet dětí, např. při hře pétanque. Na smyslové hry by také velký počet dětí nebyl ideální.

Vedoucí neřešily během samotné realizace aktivit žádné zásadní potíže. U výtvarných činností pouze špatně odhadly náročnost tvoření a čas potřebný na realizaci. V jednom případě při změně počasí bylo potřeba pro lesní hrátky a sport najít náhradní program.

Tento bod se týkal stručného hodnocení aktivit, které měla vedoucí na starost. Všechny vedoucí hodnotí své aktivity kladně. Při výtvarných činnostech si děti vyrobily krásné výrobky, které si domů odvážely jako trofej. Ve sportovních aktivitách si vyzkoušely tradiční i netradiční sporty. Při lesních hrátkách si užily do sytosti lesa, což samozřejmě pro děti z města není samozřejmostí, a opět se ukázalo, jak je pro jejich život důležitý. Indiánské hry jsou pro děti velmi přitažlivé, nejen tematikou, ale také možnostmi, které indiánské hry dětem nabízejí. Velmi zajímavé byly pro děti smyslové hry. (nejvíce si děti užily chůze poslepu a naboso v lese, a rozeznávání chutí. Zejména smícháním kombinace ocet, čokoláda a sůl.) Dětem jsme ukázaly, že k hraní není potřeba drahých hraček nebo pomůcek, ale že k dobré zábavě stačí i kousek dřeva.

4.5 VYHODNOCENÍ ZÁPISOVÝCH LISTŮ

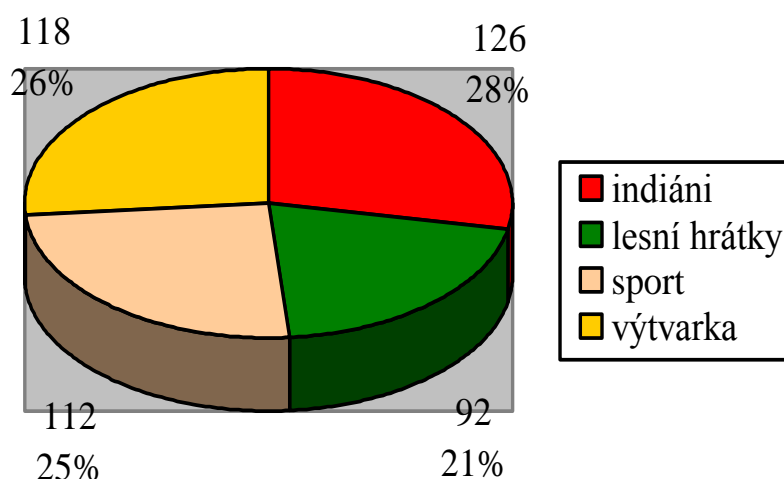
Během tábora bylo pro děti připraveno celkem 32 aktivit pro 56 dětí (1 dítě odjelo domů z důvodu nemoci). 8x hry starých indiánů, 8x lesní hrátky, 8x sportovní aktivity a 8x výtvarné aktivity. Celkový počet dětí na aktivitách byl 448.

Číselným vyhodnocením zápisových listů na jednotlivé aktivity jsem potvrzovala či vyvracela některé předpoklady týkající se zájmu dětí o nabízené aktivity.

Příloha č. 8, s. 76 obsahuje celkový přehled výběru aktivit jednotlivých dětí

PŘEDPOKLAD č. 7: Děti mají různé zájmy a nabídka aktivit jim bude vyhovovat

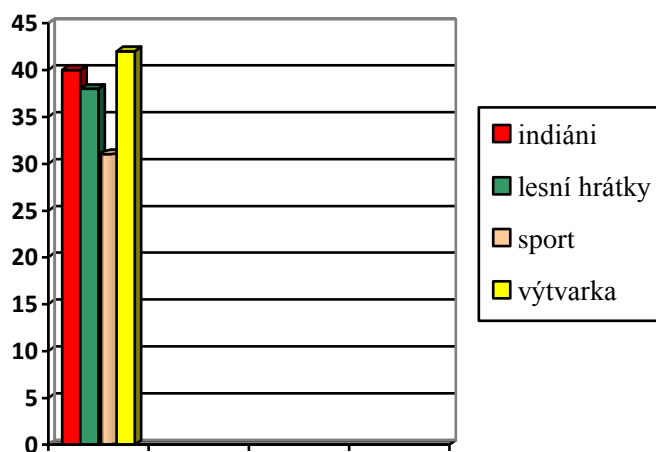
graf č. 1: zájem o jednotlivé aktivity

Graf vyjadřuje % účast dětí na jednotlivých aktivitách. Celkem se nejvíce dětí zúčastnilo indiánských hrátek (126). Téměř shodná účast byla na sportovních aktivitách (112) a výtvarných činnostech (118). Nejméně dětí bylo na lesních hrátkách. Dá se předpokládat, že i kdyby nebyl počet míst na výtvarných činnostech omezen, byl by o všechny aktivity skoro rovnoměrný zájem. Znamená to tedy, že různorodá nabídka aktivit dětem vyhovovala.

PŘEDPOKLAD č. 8: Většina dětí si bude chtít vyzkoušet různé zaměření aktivit

graf č. 2: výběr aktivity alespoň jednou

Indiánské hry si alespoň jednou vybralo 40 dětí.

Lesní hrátky si vybralo alespoň jednou 38 dětí

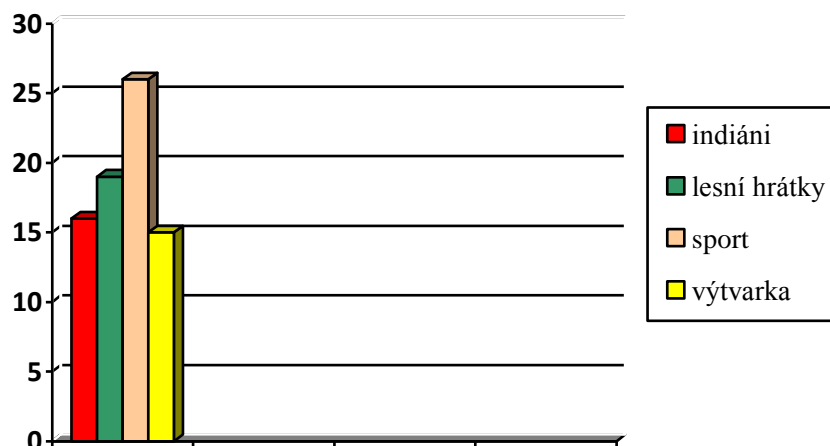
Sportovní hry si vybralo alespoň jednou 31 dětí.

Výtvarnou aktivitu si vybralo alespoň jednou 42 dětí.

Z grafu vyplývá, že alespoň jednou si jinou aktivitu vybralo 42 dětí.

PŘEDPOKLAD č. 9: Všechny děti se nezúčastní všech druhů aktivit.

graf č. 3. nula % výběru aktivit různého zaměření

Indiánské hry si ani jednou nevybralo 16 dětí.

Lesní hrátky si ani jednou nevybralo 19 dětí

Sportovní hry si ani jednou nevybralo 26 dětí.

Výtvarnou aktivitu si ani jednou nevybralo 15 dětí.

Z grafu vyplývá, že ne všechny děti se zúčastnily všech druhů aktivit. To potvrzuje, že různě zaměřená nabídka aktivit je dobrá, pro uspokojení zájmů všech dětí. Jednotná nabídka pro všechny děti není zajímavá a vyhovující záměru uspokojit zájmy všech dětí.

**PŘEDPOKLAD č. 10: Některé děti budou preferovat pouze jeden druh aktivity.
Nebudou mít zájem o jiné zaměření.**

graf č. 4: 100 % výběr aktivity zaměřené jedním směrem

Z celkového počtu 56 dětí si pouze 3 děti vybíraly jen indiánské aktivity a 3 děti si vybíraly jen sport. Nezúčastnily se žádné jiné aktivity. Lesních hrátek i výtvarných činností se zúčastnily děti, které navštívily minimálně jednou jinou aktivitu, znamená to, že žádné dítě nemělo 100% zájem o lesní hrátky i výtvarné aktivity.

5. DISKUSE

V literatuře zabývající se dětskými tábory a jejich programem najdeme pouze návrhy na celotáborové hry. S možností volitelných aktivit jsem se v literatuře nesetkala. Přesto je typů na různorodé činnosti v literatuře mnoho. Můžeme najít sportovní a pohybové hry, hry v lese, hry na louce, náměty na rukodělné a výtvarné činnosti, různé hry seznamovací, hry zaměřené na psychiku, a mnoho dalšího. Ze všech možností se dá velmi dobře vhodná nabídka poskládat. Stačí si pouze upřesnit zaměření jednotlivých aktivit.

Cílem mé bakalářské práce bylo ověřit možnost realizovat tábor s výběrem volitelných aktivit podle zájmu dětí. Tábor byl úspěšně realizován v loňském roce a volitelné aktivity, které byly inovací v našem táborovém programu, jak vyplynulo z výsledků výzkumu, se osvědčily.

Výsledky metody pozorování podporují předpoklad č. 1, č. 2. Je tedy možné konstatovat, že nabídka aktivit děti zaujala. Děti předškolního věku (těsně před nástupem do školy) i mladšího školního věku se umí rozhodnout o náplni svého volného času.

Výsledky metody strukturované interview s dětmi ukazují, že děti byly rády, že měly možnost výběru volitelných aktivit. Zaměření aktivit bylo v podstatné shodě se zájmy dětí, které uváděly v odpovědích v interview. Lze tedy říci, že předpoklad č. 3, že nabídka aktivit bude dostatečná, byl potvrzen.

Výsledky metody strukturované dotazníkové šetření dětí se shodují s výsledky strukturovaného interview. Vzhledem ke shodným otázkám a odpovědím, byl znovu potvrzen předpoklad, že nabídka aktivit bude dostatečná.

Výsledky metody strukturované dotazníkové šetření vedoucích podporují předpoklady č. 4, č. 5, č. 6. A je tedy možné přijmout následující závěry. Vedoucí nabídku volitelných aktivit jednoznačně přijaly a i přes větší množství práce a náročnější přípravy je hodnotí velmi kladně. Pro děti i vedoucí byly aktivity jednoznačným přínosem. Volitelné aktivity jsou realizovatelné při určitém množství vedoucích na určitý počet dětí. Ovšem za stálých podmínek v určitém prostředí. Stálé podmínky ovlivňovalo zejména počasí, na kterém jsou některé aktivity závislé (zejména

lesní hrátky a sportovní aktivity). Při nepříznivém počasí, které se změnilo v průběhu aktivit, jsme musely vymýšlet náhradní program, který ovšem nebyl na principu volitelných aktivit. Další stálou podmínkou je stejný nebo alespoň dostatečný počet vedoucích pro zajištění širší nabídky. Užší nabídka je možná již při počtu 4 vedoucích. Děti by při vhodné nabídce měly možnost si vybrat alespoň ze dvou možností.

Z vyhodnocení zápisových listů vyplývá, že předpoklady č. 7, č. 8, č. 9, č. 10 byly potvrzeny a je možné konstatovat, že děti mají různé zájmy a různorodá nabídka aktivit jim vyhovovala. Většina dětí si vyzkoušela různé zaměření aktivit. Všechny děti se nezúčastnily všech druhů aktivit. Některé děti preferovaly pouze jeden druh aktivit. I když ne v míře, v jaké jsem předpokládala. Vzhledem k tomu, že většinu dětí znám z předchozích let, domnívala jsem se, že zejména sportovně nadaní chlapci, kteří se ve volném čase věnují fotbalu, budou upřednostňovat pouze sport. Pouze 3 děti si vybraly jen indiánské hry a pouze 3 děti preferovaly jen sport a nezúčastnily se jiných aktivit.

Loňská realizace volitelných aktivit mi přinesla mnoho nových zkušeností a poznatků. Zaznamenala jsem nadšení dětí, nejen z možnosti výběru, ale i z možnosti plánování svého času. Jejich reakce byly velmi pozitivní. Děti na aktivitách byly aktivní. Ráno při odchodu na snídani se na nás obracely s dotazy: „Budou zase dneska aktivity?“ „Budeme si zase moct vybrat, co budeme chtít?“ „Co bude dneska na indiánech?“ „Zahrajeme si zase přehazku?“ Jednoznačně projevovaly zájem o dění. Při sbírání svých poznatků jsem se zaměřila zejména na děti, které se v předchozích letech projevovaly znuřením a otráveným dojmem. Bylo poměrně těžké se trefit do jejich představ, co by chtěly dělat, tak aby to bavilo i ostatní. A na jejich chování byla znatelná změna. Byly spokojenější. Činnosti, které si samy vybraly, realizovaly s nadšením. Omezení míst na výtvarných činnostech se také neukázalo jako problém. Děti přijaly počet míst jako fakt. Pokud se stalo, že se na výtvarnou činnost nedostaly, stále měly na výběr z 3 dalších aktivit, tudíž si vybraly jinak.

Lze tedy říct, že nabídka volitelných aktivit je pro děti ideální možností, jak strávit svůj volný čas na táboře, rozhodovat o jeho náplni. Tuto možnost určitě budeme realizovat i v příštích letech. Dokonce uvažujeme při vhodné kombinaci aktivit rozšíření nabídky o další možnosti.

6. ZÁVĚR

Stanovené dílčí cíle práce byly zjištěny a na základě vyhodnocení pozorování, interview a dotazníkového šetření bylo na táboře s nabídkou volitelných aktivit zjištěno, že:

1. Realizace takové nabídky volitelných aktivit je i pro děti předškolního a mladšího školního věku možná a organizačně zvládnutelná při určitém typu prostředí a počtu vedoucích. Prostor rekreačního střediska a tudíž pospolitost jednotlivých míst na aktivitu umožnilo realizaci těchto aktivit.
2. Děti možnost výběru přivítaly. Jejich reakce byly pozitivní. O volitelné aktivity projevovaly veliký zájem. Při výběru i při realizaci byly aktivní. Působily spokojeným dojmem.
3. Vedoucí možnost výběru aktivit hodnotily kladně. Nejen proto, že se samy mohly realizovat podle svých představ, ale měly okamžitou zpětnou vazbu od dětí. Plánování volitelných aktivit ovšem pro vedoucí znamenaly náročnější a důkladnější přípravy, nejen časové, ale i svojí promyšleností, aby se neopakovaly jednotlivé činnosti z celotáborové hry.
4. Vedoucí volbu dětí při výběru aktivit naprosto respektovaly. Jednoznačně se shodly, že nevnímají nijak negativně, pokud dítě nemá zájem vyzkoušet si jiné aktivity a opakovaně se hlásí na to samé zaměření. Princip aktivit je založen na svobodné volbě dítěte a jeho rozhodnutí. Tudíž byla volba dětí samostatná a podle jejich rozhodnutí a zájmů.
5. Volitelné aktivity velmi pozitivně ovlivnily průběh tábora. Celková atmosféra byla uvolněná, přátelská. Nabídka volitelných aktivit byla přínosem a oživením táborového programu.

Volitelné aktivity velmi pozitivně ovlivnily průběh a atmosféru tábora. Jsou jednoznačným oživením táborového programu. Nicméně je nutné pro praxi znovu zdůraznit, že pro úspěšnou realizaci volitelných aktivit je důležité splnit tyto podmínky: vhodné prostředí, určitý typ tábora, dostatečné materiálové zabezpečení a dostatečný počet spolupracujících vedoucích.

7. POUŽITÁ LITERATURA

BEROUSEK, P. *Rádce pořadatelům a vedoucím dětských táborů jako zotavovacích akcí pro děti*. Praha: Soudy, 2005. ISBN 80-86846-05-6

BEZCHLEBA, B. *Hlavní vedoucí dětského tábora*. 1. vyd. Brno: Mravenec, 2012. ISBN 978-80-87447-21-1

BURDA, J., ŠLOSAROVÁ, V., KOLEKTIV *Tábory a další zotavovací akce*. Praha: NIMD MŠMT, 2008. ISBN 978-80-86784-59-5

DOLEŽALOVÁ, E. *Hry na dětské tábory*. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-0702-0

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0

HÁJEK, B. *Nástin metodiky vedení zájmové činnosti*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2007. ISBN 978-80-7290-265-1

HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. 2. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0030-7

KRTIČKA, K. *Děti, vedoucí, volný čas*. Praha: IMD MŠMT, 2004. ISBN 80-86784-06-1

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 1998. ISBN 80-7169-195-X

LOUŠKA, J., NOVÁKOVÁ, J., *Pedagogika a psychologie pro vedoucí mimoškolních kolektivů dětí a mládeže*. Praha: Sdružení Mladých ochránců přírody ČSOP, 2008. ISBN 978-80-87221-01-3

NEUMANN, J. *Dobrodružné hry a cvičení v přírodě*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-910-1

PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B., HRDLIČKOVÁ, V., PAVLÍKOVÁ, A.
Pedagogika volného času. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7478-711-6

PELÁNEK, R. *Příručka instruktora zážitkových akcí*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-353-6

SLOWIK, J. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1733-3

VÁGNEROVÁ, V. *Vývojová psychologie dětství a dospívání*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1

ZAPLETAL, M. *Hry v přírodě*. Praha: Olympia, 1987.

Internetové zdroje

<http://www.nidm.cz>